

**Historia De Vita, Moribus, Rebus Gestis, Studiis Ac
Denique morte Praedicantium Lutheranorum, Doct.
Martini Lutheri, Philippi Melancthonis, Matthiae Flacii
Illyrici, Georgii Maioris, et Andreae ...**

Complectens ortum, progressum [et] incrementa, tum arcana plurima
hactenus non prodita, omnium penè huius temporis haeresum

... Vita ... Philippi Melancthonis. Matthiae Flacii Illyrici. Georgii Maioris, Et
Andreae Osiandri

Ulenberg, Kaspar

Coloniae Agrippinae, 1622

III. Consultationes, rixæ, scripta & inuectiuæ collocutor.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-65643](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-65643)

ANNO
1568.

neris faciunt Phariseos, Origenem, Pelagium, Monachos, Papistas, Iesuitas, aliosque sanctos operarios, quos vocant. Ad alteram classem Antinomos nostri temporis referunt, tum fanaticos Anabaptistas, & furiosos Libertinos, aliosque id genus diuinæ legis aduersarios.

III.
Rosinus
recitat Cō-
fessionem
Flaciano-
rum.
Summaria
Confess.

I.

Cum Eberus scriptum absoluisset, Flacianis permillum fuit, vt & ipsi de eodē capite confessionem suam ex scripto recitarent; è quorū numero Bartholomæus Rosinus Wiggandi iussu scriptū legere cœpit, in tres partes distributum. Prima theses complectebatur, vel assertions de iustificatione, deque bonis operibus, quarum summa erat: Iustificari homines imputatione mortis Christi:

2.

Eam verò iustitiam per solam fidem apprehendi; ex qua deinde fructus bonorū operū proueniant. Secunda pars antitheses cōtinebat, vel assertions nouēdecim, thesibus istis omninò contrarias; inter quas decima sexta palmarium tenet: Bona opera necessaria sunt ad salutem. In tertiam partem sub hypofeseon nomine quosdam errores congefferant (corruptelas vocant ipsi) quos ab obitu Lutheri per Electoris prouincias à Maiore focijsq; eius Melanchthonis sparsos asserabant: vbi libros eorumque paginas notarant, & autorum nomina, è quorum monumentis eos deprompsissent: quibus ob huiusmodi corruptelas fœdum proditæ veritatis & apostatiæ crimen à multis annis asperferant.

3.

Hu-

Huius scripti cum priores duæ partes lege- ANNO
 rentur, theses scilicet & antitheses, patienter 1568.
 auscultarunt aduersarij Maioristæ. At cum Maioristæ
 ventum esset ad hypotheses, in quibus Ma- contradi-
 iorem eiusque socios atro carbone notatos cunt tertiæ
 esse nouerant, priusquam eas ordiretur le- parti con-
 ctor, non Theologi modo, sed & consilia- fessionis.
 rij Electoris è confesso sese proripuerunt:
 quod cautum esse dicerent decreto Princi-
 pum, ne personæ tangerentur nominibus
 expressis, sed vt in doctrinam ipsam om- Secundum
 nis actio dirigeretur: quæ res nouas dein- decretum
 de contentiones peperit. Maioristæ iuxta agi postu-
 decretum agi postulabant, & theses primum lant.
 constitui, subiungi que generatim antithe-
 ses aduersariorum dogmatum: verum à
 condemnationibus, quas Flaciani sub vm-
 bra hypotheseon in aduersarios machina-
 bantur, tantisper censuerunt abstinentium,
 donec ex collatione liquidum euaderet, vtra
 pars in errore versaretur. At Flacianis lon- Flacianorū
 gè alia mens erat. Habebant enim in Ma- detrectadi
 iorem eiusque socios, in Melancthonem, libido.
 in Synergistas, in Adiaphoristas parata ful-
 mina, quæ vt alias in scriptis & concioni-
 bus frequenter in aduersarios iaculati fue-
 rant, ita nunc spectante Principe in eorum
 præsentium capita vibrare cupiebant. Ita-
 que statim initio cuiusq; articuli prodi- vo-
 lebant eorum nomina, per quos ab obitu
 Lutheri corruptelas inuectas multis annis
 clamitarunt; atque in eos continuo prius-
 quam

ANNO
1568.
Maioristæ
acquiescūt
placito
Principis.

quam auditi essent, diris & anathemate fulminandum decreuerant. Cum vero Princeps nullis se rationibus à sententia dimoueri pateretur, tandem assenserunt politici, quos Elector ad colloquium miserat, ut hypotheses nuper omissæ vigesimo sexto Octobris in confesso recitarentur. Ea res licet Theologis istius partis multum displiceret, obtemperandum tamen fuit, ne si hanc ob causam colloquium dissolueretur, id aduersarij Flaciani spargerent ipsorum culpâ contigisse.

9. Corruptelæ à Maioristis introductæ.

In Colloq.
lat. pag. 8.
& seq.

Legit igitur VVigandi iussu Rosinus hypotheses, quæ nouem corruptelas complectebantur, è Maioris ipsius libris potissimū excerptas, quibus euangelicæ doctrinæ puritatem in articulo iustificationis fœdè contaminatam asserabant. Hæ verò corruptelæ, quia summam continent eorum, ob quæ Maiorem eiusq; gregales defecisse ab Evangelio, & ad Papistarum castra transfugisse clamitant, nobis hoc loco breuiter veniunt inferendæ. Dicimus, inquiunt, hæc corruptelas post obitum Lutheri, in Ecclesiam Dei sparsas esse publicis scriptis. 1. Imputatione & inchoatione simul nos corâ Deo iustificari. 2. Præcipuè nos fide saluari & iustificari. 3. Bona opera ad salutem necessaria esse. 4. Bona opera salutem & iustitiam retinere. 5. Non pugnandum esse de particula, Sola, in hac propositione; Solâ fide iustificamur. 6. Discrimen esse inter iustitiam

stitiam & salutem. 7. Iustitiam Christiano- ANNO
rum, quâ coram Deo iusti sunt, in hac vita 1568.
imperfectam esse. 8. Pro bonis operibus 7.
dari vitam æternam. 9. Fide & confessione 8.
homines apprehendere salutem & iustifica- 9.
tionem.

Absolutis hypothefibus Maioristæ poli- Maioristæ
tici cum Theologis secesserunt, & re delibe- queruntur
rata per Lindemannum Iureconsultû questi de acerbi-
sunt de Flacianorum acerbitate & iniustitia, tate Fla-
quod nimirum nec cognita causa, nec audita cianorum.
parte altera durius locuti sint & asperius,
quam par fuerit. Esse negotium hoc arduum
magnique momenti, nec intermissuros Ele-
ctoris Theologos, quin ad ea quæ proposita
sint & obiecta respondeant, vti necessitas &
rei magnitudo postulare videatur. Deinde Eorû the-
Maioristarum theses & antitheses Principi ses & anti-
traditæ fuerunt, qui Flacianis eas dedit exa- theses exa-
minandas: Flacianorum verò theses, anti- minantur.
theses & hypothefes item, Princeps Maiori-
starum Synedrio vicissim ad censuram re-
uocandas exhibuit. Et Flaciani quidem pro
suo ardore biduo sequente censuram scri- Censura
pserunt, viginti septem notationibus distin- Flaciano-
ctam, quibus confessionem aduersariorum rum.
de iustificatione & bonis operibus lancina-
runt. Eam censuram Rosinus 29. Nouem- Prælegi-
bris horâ octauâ matutinâ in confessu reci- tur.
tauit. Prima notatio fuit, quod Ecclesiam
Maioristæ suo tantum contubernio alligare
videantur, exclusis ijs, per quos erroris &
defe-

ANNO
1568.

Censura
Maioristarum.

defectionis ab Augustana confessione fuerant infimulati: quæ notatio tangit sanè negotij radicem, & vniuersæ causæ iugulum petit. Vbi Rosinus legendi finem fecit, Maioristarum suum quoque iudicium de confessione Flacianorum continuò subiunxerunt: In quo principio, quid in thesibus ipsi desiderent, modestè satis & paucis exposuerunt. Deinde quod in antithesibus & hypothesebus obiectū erat de erroribus sub Electore sparsis, ipsi retorquent in Flacianos, quos se de magnis erroribus in hunc articulū inuectis solidè coniecturos asserunt. Atque hæc vtriusq; partis censura, vti scriptæ erant, latinè & germanicè, aduersariis ad discutendum exhibitæ fuerunt.

Maioristarum postulatam de colloca-tione viuæ vocis.

Princeps deliberat.

Monuit deinde Lindemannus Principē, vt quia bina iam vtrinque sint oblata scripta, colloquij nunc initium fieri iubeat, quæ admodum initio sit constitutum: nimirum, vt res porro deinceps non scriptitando, sed viua voce peragatur, notarijs interim dicta collocutorū excipientibus; vti decretū postulet. Hac ratione futurum ait, vt & incommoda quedā vitentur, quæ alioquin certò merendū sit exoritura; tū vt alij quoq; aliorū dicta rectius assequantur, & expeditior sit totius actionis cursus. Princeps hac de re cū suis de-liberandū censuit. Itaq; secessit abductis secū cōsiliarijs politicis & Theologis istius factionis; qui suis moti rationibus calamo quā lingua pugnare maluerūt. Itaq; suaserunt Prin-
cipi,

cipi, ne colloquium alia ratione peragi, quã ANNO
 scriptis mutuis pateretur. Assensit Princeps, 1568.
 habita deliberatione, nec grauatè quidem, ea Colloquiũ
 de re mentem suam per Premium Iurecon- in scriptis
 sultrũ declarauit. Adiecit Premium, quia Ma- fieri man-
 ioristæ Flacianorum Ecclesijs in Thuringia dat.
 labem asperferint, quasi doctrinã profitean-
 tur scedis errorũ sordibus contaminatã, po-
 stulare Principẽ, vt designent id genus cor-
 ruptelas, eosq; prodant nominib. expressis,
 per quos errores istos inuectos arbitrentur.
 Respondet ad hæc Lindemannus Maiorista- Maiorista-
 rũ nomine, Non videre Theologos Electo- rũ replica.
 ris, quæ cõmodior institui possit agẽdi ratio,
 quam si viua voce colloquium peragatur;
 quemadmodum decreto cautum sit, atq; ini-
 tio constitutũ. Ad hypotheses quod spectet,
 primũ theses vtrinq; declarãdas esse, facien-
 dumq; periculum instituta collatione, an de
 controuersis capitibus in eosdẽ cancellos cõ-
 uenire possint. Vbi verò se mutuo audiue- Flacianorũ
 rint, & mentẽ suam vtriq; sufficienter decla- pertinacia.
 rarint, tũ porro de formandis antithesibus &
 hypothefib. cogitandũ. Premium adhẽc, Prin-
 cipem, ait, in sententia persistere, nimirum, vt
 calamo scriptisq; mutuis, non viua voce col-
 loquium peragatur: tũ vt hypotheses initio
 statim adiungãtur, proditis eorum nomini-
 bus, per quos vtriq; nãuis & erroribus do-
 ctrinã corruptam iudicent. Imprimis alterũ
 hoc de hypothefibus statim adiungendis,
 pertinaciter vrgebant Flaciani, scilicet vt
 aduer-

ANNO
1568.
Maioristæ
deliberant.

aduersarios, quos scriptis publicis apostasiam, transfugij, proditæque veritatis summâ cum contumeliâ reos fecerant, in hoc congressu nec auditos nec conuictos autoritate censoriâ velut iudices anathemate iugularent.

Cum aliquandiu inter politicos disceptatum esset, tandem Electores Theologi deliberandi spatium impetrarunt in diem vsque sequentem, qui trigessimus Octobris fuit. Quo die partis vtriusque Consiliarij politici conuenerunt; cumque neutri de sententia discederent, acris fuit inter eos exorta disce-

*In Colloq.
Altenb. ger.
fol. 23.*

» ptatio. Et Princeps ipse quidem, anni sunt,
» inquit viginti, ex quo mutuis sese conuictijs
» lacerarunt: æquum igitur est, vt eâ de re
» sermo habeatur. Adhæc Lindemannus, ve-
» rum est, inquit: sed id debito ordine & lo-
» co faciendum est. Post multam altercatio-
» nem Eberardus Than, quemadmodum, in-
» quit, nostri theses, antitheses, & hypothe-
» ses exhibuerunt, ita & Electoris Theologi
» faciant. Neque enim deinceps ferendum
» est, vt eum in modum cum nostris agatur;
» scilicet vt Flaciani proclamentur: & si quis
» deinde quærat: quales sint Flaciani? homi-
» nes eos dicatur sceleratos, perditos & fedi-
» tiosos. Id verò Principi nequaquam toleran-
» dum. Tum Princeps: Metuunt Theologi
» vestri, ne vna cum alijs condemnentur. At
» nobis longè alia mens est. Progrediamur pa-
» ri passu. Nos ipsorum næuos & corruptelas
» demonstrauius: Faciant ipsi vicissim hy-
pothe-

potheses suas; tum deinde facilè ad rem veniemus.

Hæc trigesimo Octobris inter Principem & politicos vtriusq; partis absentibus Theologis acta sunt, animis quorandam nonnihil efferuescentibus. Postridie Flaciani scriptum obtulerunt Principi, in quo se negant actionem cum aduersarijs continuaturos, nisi res agatur scriptis mutuis, & Maioristæ corruptelas Flacianorum designent expressis autorum nominibus, per quos eas inuectas arbitrentur. Scriptum hoc prolixum satis continuo Maioristis exhibitum fuit, qui sub vesperam eiusdem diei responderunt, se quidem ad formam colloquij quod attinet, permanentes in sententia, nec eam agendi rationem probaturos, quam aduersarij contra decretum vrgeant, nisi per Electorem Principem aliud mandetur. Ad eum igitur se perscripturos aiunt rem omnem, & quid in hoc negotio fieri velit, certius exploraturos.

Calendis Nouemb. Ioannes Guilielmus Saxoniae Dux, legatos Electoris politicos denuo accersit, periculum facturum, an eos ab instituto dimouere posset? verum id frustra fuit: Decretum erat pridie, aduersarijs contra decretum nitentibus prorsus non assentiri, nisi consulto primum Electore Principe. Ad hunc igitur duo fuerunt ablegati, Ioannes à Zeschavv politicus, & Christianus Schutz concionator aulicus, qui de progressu colloquij, tum de mora per aduersarios iniecta

ANNO
1568.
Flaciani in
sententia
permanens

Maioristæ
ad decretum
prouocant.

Delegati
ad Electo-
rem.
Eum de
actis Collo-

ANNO
1568.
quij infor-
mant.

docerent Principem, eiusque sententiam de duabus istis controuersijs exquirent. Ad- dederunt vtrique, politici inquam & Theo- logi, litteras bene prolixas, quibus Electro- rem Principem non modo de ijs quaë hacte- nus acta fuerant, sed & de machinationibus aduersariorum contra decretum & leges col- loquij certiozem fecerunt.

Electoris
responsio.

Electoꝝ ad vtrasque respondet, datis vi- cissim ad Theologos suos, tum ad politicos separatim litteris. Et Theologos quidē serio cohortatur, vt quanto possint studio cōcor- diam promoueant; ad quaē inter vtrosq; sar- ciendam licet aduersarij non admodum pro- pendere videantur, quemadmodum ex ipso- rum circuitationibus, tum ex calumnijs, so- phisticisq; strophis animaduertat; laboran- dum tamen ipsis, ait, vt in declarandis tribus articulis iuxta decretum progressus fiat; tum vt ipsi suo tempore vicissim in antithetibus aduersariorum errores liberè designent, de- que ijs iudicent iuxta Dei verbum, ecclesias etiam & scholas suarum ditionum constan- ter & fortiter tueantur. Quanquam verò iustè recufarint eam agendi rationem, quam aduersarij vrgeant, qui scriptis alternis non viua voce colloquium peragi velint; si ta- men obstinatis animis in sententia perli- stant, cedendum illis, ait, hac parte qui- dem, ne dissoluatur colloquium, eius rei culpam ipsi sustinere cogantur, quasi diffi- dant causa, & propterea congressum detre- ctarint. Hæc Electoꝝ ad concionatores tex-

Electoꝝ pa-
cis cupidus

Eius ad pe-
liticos lit-
teræ.

tio Nouembris. Politicis vero respondet ANNO paulò breuius; aduersarios, inquit, hoc im- 1568. primis habere studio, vt contra, quam decretum sit & constitutum, arbitrato suo o- Flacianorū conatus. mnia dirigant, atque moderentur: quod cum illis minimè concedi oporteat, admonendum Saxonix ducem, ne nimium indulgeat concionatoribus suis, sed iniecto freno ad decreti limites eos reuocet, & ad pacis concordixque studium. Ante omnia verò actionem istuc dirigant, vt si propter aduersariorum pertinaciam omninò scriptitandum sit potius quam colloquendum, ne cæteris in rebus secus agatur, quam decreti tenor postulet, neue ab antithesibus vel condemnationibus fiat actionis initium.

Scriptit hæc ad politicos Elector quarto Nouemb. Vtræq; verò litteræ ad septimum eiusdè mensis Alteburgum delatæ fuerunt: Postridie ad Curiam vtrique contuenerunt; Eorum libido insul- vbi de colloquio continuando inter politi- tandi Ma- cos deliberatum est: in qua consultatione, ioristis. eum Maioristæ mandatu principis Electoris in vno capite cederent; Flaciani & alterum de antithesibus & hypothesibus initio statim adiungendis pro feruore suo plenis faucibus vrserunt. Quia vero suffragiorum nu- Nouum decretum impetrant: mero, & principis sui præsentis autoritate præualebant, non modo facti sunt voti compotes; verum & hoc obtinuerunt, vt antiquato decreto priore, quod initio promulgatum diximus, de forma colloquiij

ANNO nouæ leges ad ipsorum arbitrium scriberen-
1568. tur: quas vti eodē die promulgatæ fuerunt,
In Colloq. exactis publicis inserimus.

Altenb. lat. Primum, vt in articulo de iustificatione, &
ed. pag. 25. b. bonis operibus eousque procedatur, donec

1. liquido cognosci queat, an Theologi in eo
” articulo sententijs congruant, vel quam pro-
” cul à se inuicem, & quibus in partibus discre-
2. pent. 2. Vt coniunctim de antithesibus &
” hypothesibus posthac tractetur, ac vicissim
” Electorales Theologi hypotheses suas simul
3. exhibeant. 3. Idē ordo in sequentibus duo-
” bus articulis, vtpote de libero arbitrio, &
” de Adiaphoris quoque obseruetur. Ita ta-
” men, vt liberum sit futurū Theologis Saxo-
” niæ Ducis mox initio cuiusque articuli the-
” ses, antitheses & hypotheses coniungere, si-
4. mulq; publicè legere & exhibere. 4. Vt tri-
” bus aut quatuor scriptis vntrinq; de propo-
” sitis thesibus agatur, atque eodem planè mo-
” do de antithesibus & hypothesibus tria vel
” quatuor permutentur scripta; reseruata ta-
” men cuiuslibet parti potestate, si id rei neces-
” sitas exegerit, consentiente illustrissimo
” Principe, & Electoris politicis consilia-
” rijs, vt plura etiam liceat scripta exhibe-
5. re. 5. Neutra pars colloquium abrumpat,
” nisi de tribus illis articulis propositis iuxta
” processum & formam, de qua modo est di-
” ctum, pariter fuerit facta collatio, siue con-
” ciliatio in vno vel pluribus articulis facta
6. sit, siue non. 6. In scriptis mutuis iniuriæ,
am-

ambages & præiudicia caueantur, nec quicquam noui vel peregrini, vel non necessarij 1568. in medium proferatur, quod ad prædictos tres articulos non pertinet. 7. Scripta omnia latinè & germanicè simul exhibeantur; germanica tamen solummodo publicè recitentur. Haecenus decretum posterius, quod Flacianorum importunitas extorsit, Maioristis perpetuò cedentibus, ne ipsorum culpa colloquium dissolueretur.

ANNO 1568.
7.
Inuectiuæ
vtriusque
partis.

Triduo post, vndecimo Nouembris scilicet, actio tandem resumpta est, quam disputationes istæ de forma colloquij per dies aliquot suspenderant; fuitque porrò per menses ferè quatuor scribendis offerendisque vicissim inuectiuis acriter inter vtrosque dimicatum, animis iracundia odioque vehementer flagrantibus: quo factum est, vt certamen singulis propemodum actionibus incrudesceret. Interim verbis quidem vtrique concordiaæ studium & summam benignitatem animiq; moderationem præ se ferebant; quanquam cohibere se non potuerunt, quin amarulentiaæ odijque pestilentissimum virus, quod intimis medullis reconditum gerebant, subinde per calamum & gestus exteriores erumperet: eumque in modum res acta fuit, vt cum neutri cederent, incertum sit, vtri aduersarios animi virulentia dicacitate, calumniandi que studio superarint. Cæterum duo scripta eodè die recitata fuerunt & exhibita; primum à Maioristis, à Flacianis alterum.

Vtraque se purgat à corruptela Lutheranismi.

ANNO
1568.

Respondabant vtriq; ad censuram aduer-
sariorū, & aspersam corruptæ doctrinæ ma-
culam detergere conabantur. Flaciani pridē
viginti septem notas, vel animaduersiones
scripserant in confessionem à Maioristis ex-
hibitam; atque hi vicissim errores aliquot in
confessione per Flacianos edita notarant.
Vtrique igitur doctrinam suam de iustifica-
tione & bonis operibus, quam certatim vtri-
que gloriabantur puram sese nullisque con-
taminatam erroribus profiteri, à sordibus
aspergis, vti diximus, hoc scripto velut spon-
gia purgare voluerunt.

VI.
Principis
ad Collo-
cutores ad-
monitio.

Iuber à cō-
uitijs absti-
nere.

Atque hæc tertia coitio fuit, in qua se mu-
tuò puncturis quibusdam, imo venenatis
morsibus impetere cœperunt. Quod cū Io-
annes Gulielmus Saxonie Dux intelligeret,
eodē die à prandio politicos Electoris con-
siliarios admonuit, depræhendere se ex scri-
ptis apologeticis, quæ sint horis antemeridi-
dianis in confessu recitatae, futurum, si ad-
eum modum vtrique progrediantur, vt dis-
putationes istæ in magnas contentiones ex-
eant, per quas actio hæc aliorsum ab institu-
to facilè dirigatur. Ad hoc euitandum in-
commodum mandasse se Theologis suis, ait,
vt abstineant deinceps ab aculeatis sermoni-
bus, & de re ipsa tantum respondeant: qua
de re futurum operæ pretium, vt aduersa-
rij quoque per politicos admoneantur. Ma-
ioristæ voluntate Principis intellecta deli-
berandum censuerunt. Habita consultatio-
ne re-